

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Václava Novotného v právní věci žalobce **L. D.**, zastoupeného advokátem JUDr. Miroslavem Nyplem, se sídlem AK Hartmann, Jelínek, Vališ, Vych a part., Dukelská 15, Hradec Králové, proti žalovanému **Finančnímu ředitelství v Hradci Králové**, se sídlem Horova 17, Hradec Králové, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 1. 2. 2006, č. j. 31 Ca 366/2005 – 20,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 1. 2. 2006, č. j. 31 Ca 366/2005 – 20 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále „stěžovatel“) se kasační stížností domáhá zrušení výše označeného usnesení, kterým bylo zastaveno řízení o žalobě podané proti rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 10. 2005, č. j. 2849/150/2005-Šj. Důvodem, pro který krajský soud řízení o žalobě zastavil, bylo nezaplacení soudního poplatku ve stanovené lhůtě. Stěžovatel považuje usnesení krajského soudu za nezákonné, přitom uplatňuje důvod dle ust. § 103 odst. 1 písm. e) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“). Stěžovatel uvádí, že především byl k uhrazení soudního poplatku vyzván jeho právní zástupce, nikoli on sám osobně. Mezi právním zástupcem a stěžovatelem přitom neexistovala smlouva o tom, že právní zástupce poplatek soudní poplatek uhradí. V tomto bodě stěžovatel nesouhlasí s odůvodněním rozhodnutí krajského soudu, které vychází mimo jiné i z právního názoru Nejvyššího správního soudu vysloveném v rozsudku 2 Afs 187/2004; podle něho postačuje doručení výzvy k zaplacení poplatku právnímu zástupci účastníka s tím, že účastník má i podle soudního řádu správního možnost dodatečného splnění poplatkové povinnosti. Se závěry učiněnými Nejvyšším správním soudem ve výše uvedeném rozhodnutí nesouhlasí. Stěžovatel

nadto uvádí, že soudní poplatek uhradil v den, kdy bylo doručeno usnesení o zastavení řízení. Ve skutečnosti byl tedy soudní poplatek uhrazen, byť zřejmě v poslední možný den. Dle názoru stěžovatele je v takovém případě obtížné určit, zda rozhodnutí o zastavení řízení nabylo právní moci dříve, či později, než došlo k zaplacení. V takovém případě, dle názoru stěžovatele, je namístě za použití zásady „in dubio mitius“ předpokládat spíše, že k zaplacení došlo včas. Stěžovatel s odkazem na výše uvedené navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení o zastavení řízení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl kasační stížnost jako nedůvodnou zamítnout.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové a kasační stížnost shledal důvodnou.

Ze spisového materiálu vyplynulo, že stěžovatel podal dne 19. 12. 2005 ke Krajskému soudu v Hradci Králové žalobu, kterou se domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 10. 2005, č. j. 2848/150/2005-Šj. Protože nebyla s podáním žaloby současně splněna poplatková povinnost, vyzval krajský soud usnesením ze dne 22. 12. 2005, č. j. 31 Ca 266/2005 - 13 právního zástupce stěžovatele k zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč, k tomu mu stanovil lhůtu 2 týdnů od doručení usnesení.; současně byl stěžovatel upozorněn, že řízení bude v případě nesplnění výzvy zastaveno. Lhůta pro splnění poplatkové povinnosti uplynula dnem 16. 1. 2006. V této lhůtě nebyl poplatek uhrazen, krajský soud dne 1. 2. 2006 usnesením 31 Ca 366/2005 - 20 zastavil. Usnesení bylo doručeno právnímu zástupci dne 7. 2. 2006 a téhož dne nabylo právní moci. Stěžovatel uhradil téhož dne soudní poplatek v kolkových známkách.

Spornou otázkou v projednávané věci jsou dvě otázky. První z nich spočívá v tom, zda úkon spočívající v zaplacení soudního poplatku je úkonem, který má účastník v řízení vykonat osobně, či je přípustné, aby poplatek zaplatil účastníkův zástupce. Od toho se pak odvíjí povinnost soudu při doručování výzvy k zaplacení soudního poplatku podle § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích. Tedy zda je nutno tuto výzvu, za situace, kdy je účastník zastoupen, doručit vedle zástupce také účastníkovi (§ 42 odst. 2 s. ř. s.). V daném případě krajský soud výzvu doručil pouze tomuto zástupci. Druhou je potom určení konce lhůty, ve které lze poplatek uhradit. V daném případě stěžovatel zaplatil soudní poplatek téhož dne, kdy bylo doručeno usnesení soudu o zastavení řízení, tedy v den, kdy toto usnesení nabylo právní moci.

Při výkladu doručení výzvy ke splnění poplatkové povinnosti se judikatura jak správních soudů, tak i Ústavního soudu, s ohledem na přijetí soudního řádu správního, ustálila na právním názoru, že zaplacení soudního poplatku není úkonem, který má osobně vykonat účastník řízení, výzva k zaplacení soudního poplatku se proto doručuje podle § 42 odst. 2 s. ř. s. pouze jeho zástupci. Za stávající úpravy správního soudnictví není tímto postupem omezen přístup k soudu (srov. publikovaný rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2005, č. j. 2 Afs 187/2004 - 69, uveřejněný pod č. 726/2005 Sb. NSS, usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. II. ÚS 671/02).

Při úvaze o sporné právní otázce, právě s ohledem na argumentaci Ústavního soudu, Nejvyšší správní soud předně musel přihlížet zejména ke změně rozhodné právní úpravy. Ode dne 1. 1. 2003 (tedy od účinnosti s. ř. s.) došlo k novelizaci zákona č. 549/1991 Sb.; mimo jiné i ustanovení § 9 odst. 7 tohoto zákona. Podle tohoto ustanovení soud, který vydal usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku, toto usnesení zruší, je-li poplatek

zaplacen ve věcech správního soudnictví dříve, než usnesení nabylo právní moci, a v ostatních věcech nejpozději do konce lhůty k odvolání proti tomuto usnesení. I ve správním soudnictví je tedy možné zaplatit soudní poplatek dodatečně. Ostatně i Nejvyšší správní soud tak již vyslovil v rozsudku ze dne 30. 9. 2003, č. j. 5 Afs 4/2003 - 29, uveřejněném pod č. 69/2004 Sb. NSS. Stejně tak Ústavní soud se k tomuto problému vyslovil shodně, a to ve svém usnesení ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. II. ÚS 671/02, v němž situaci, kdy soud ve správním soudnictví zaslal výzvu k zaplacení soudního poplatku pouze zástupci žalobce, hodnotil jako správné posouzení zastupitelného jednání při úhradě soudního poplatku.

Placení soudního poplatku není úkonem, který by musel vykonat účastník osobně, nýbrž že se jedná o úkon, který může vykonat jeho zástupce. Z žádného ustanovení zákona č. 549/1991 Sb. neplyne povinnost poplatníka osobně zaplatit soudní poplatek. Jde proto o zastupitelné jednání a nedostatek osobního prvku jednajícího nezpůsobuje neplatnost či neúčinnost tohoto jednání. Účinky doručení usnesení o povinnosti zaplatit soudní poplatek nastávají u zastoupeného účastníka proto doručením tohoto usnesení jeho zástupci. V této souvislosti odkazuje soud např. i na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1949/99 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 1/2001), podle něhož těmito úkony lze rozumět jen takové, kdy konkrétní jednání nemůže učinit nikdo jiný než účastník samotný, tedy jde o tzv. jednání nezastupitelné, charakteristické svým osobním prvkem, který se upíná právě a jen na osobu jednajícího, a to tak, že jiná osoba, odlišná od konkrétního účastníka řízení, nemůže, právě proto, že je charakterizován osobou jednajícího, takový úkon vykonat. Pod takovým jednáním si lze v praxi představit např. výslech účastníka, strpění ohledání, vydání určité věci, apod.

I když povinnost zaplatit soudní poplatek stíhá účastníka, neznamená to zároveň, že jej také musí osobně zaplatit. Tato povinnost totiž plyne z jeho procesního postavení účastníka řízení, který podává návrh. Je třeba přitom vzít v úvahu samotný smysl existence poplatkových předpisů, který vedle jistého, i když celkově spíše symbolického podílu na úhradě nákladů spojených s výkonem soudní moci plní i regulační funkci v přístupu k soudu tak, že stanovená poplatková povinnost a její výše pro věci určitého druhu vede potenciální účastníky soudního řízení k odpovědnému posuzování významu vzniklého sporu a způsobu jeho řešení pomocí soudu.

Podle výše citovaného názoru Nejvyššího soudu nehraje roli, kdo skutečně (fakticky) jménem poplatníka poplatek zaplatí. Jde tak typicky o zastupitelné jednání, kde nedostatek osobní aktivity jednajícího (poplatníka) nezpůsobuje neplatnost nebo neúčinnost takového úkonu, neboť podstatou úkonu je, aby soudní poplatek za povinnou procesní stranu byl zaplacen.

Ústavní soud v již zmíněném usnesení ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. II. ÚS 671/02 rovněž akceptoval tento názor, když vyslovil, že „*Výklad obecných soudů, které nepovažují zaplacení soudního poplatku za natolik nezastupitelný úkon, který musí být podle § 49 odst. 1 občanského soudního řádu vykonat pouze účastník osobně, je ústavně konformní. Z pohledu ústavního práva je totiž významná pouze možnost dodatečného splnění poplatkové povinnosti v odvolacím řízení. Rozhodnutí Ústavního soudu, která se v minulosti postavila za opačné stanovisko, se týkala výlučně řízení v tzv. správním soudnictví podle části páté o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2002. Tehdejší jednoinstanční řízení o správní žalobě nedávalo totiž obecným soudům právo vzít dodatečně zaplacení soudního poplatku v úvahu, na rozdíl od soudních řízení upravených v části třetí a čtvrté s. ř.*

Názor o zastupitelnosti úkonu spočívajícího v zaplacení soudního poplatku a z toho vyplývající povinnost doručení výzvy pouze zástupci účastníka za stávající úpravy správního soudnictví nemá za následek omezení přístupu k soudu, neboť existuje možnost zohlednit dodatečné zaplacení soudního poplatku účastníkem a v řízení pokračovat; jinými slovy řečeno – právem chráněným na ústavní rovině je zde možnost účastníka i v případě, kdy ani na výzvu soudu soudní poplatek nezaplatí a soud v důsledku toho rozhodne o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku, tento důsledek zvrátit svojí dodatečnou aktivitou (dodatečným zaplacením soudního poplatku) do nabytí právní moci usnesení o zastavení řízení. Soudní poplatek je splatný podáním žaloby [§ 4 odst. 1 písm. a), § 7 odst. 1 zákona o soudních poplatcích]. Nesplní-li účastník tuto povinnost, je soudem vyzván k zaplacení poplatku ve lhůtě, kterou mu soud určí; po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví (§ 9 odst. 1 zákona). Soud je tedy povinen účastníka řízení vyzvat ke splnění povinnosti a účastník má možnost napravit své opomenutí a dodatečně soudní poplatek zaplatit, a to v určité míře i po vydání rozhodnutí po zastavení řízení.

Jak bylo výše konstatováno, odvrátit zákonné účinky nezaplacení soudního poplatku je schopen pouze úkon spočívající v jeho zaplacení v době do nabytí právní moci usnesení o zastavení řízení. Tak tomu v posuzované, jak bylo z obsahu soudního spisu zjištěno, nebylo.

Nejvyšší správní soud podotýká, že proti usnesení o zastavení řízení se lze bránit kasační stížností [§ 102, § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.]. Tou lze ovšem namítat jen nezákonnost takového rozhodnutí, tedy, že za dané skutkové a právní situace nemělo být vydáno. Lze v ní tak tvrdit např., že soud stanovil účastníkovi k dodatečnému zaplacení soudního poplatku příliš krátkou lhůtu, že výzva neobsahovala řádné poučení o následcích nezaplacení soudního poplatku, že výzva k dodatečnému zaplacení soudního poplatku nebyla účastníkovi řízení či jeho zástupci řádně doručena, že účastník soudní poplatek ve skutečnosti zaplatil, že účastník poplatkové povinnosti nepodléhá, nebo poplatková povinnost neodpovídá zákonu, že řízení bylo zastaveno dříve než bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o osvobození apod.

V posouzení první z otázek se Nejvyšší správní soud neztotožnil s názorem stěžovatele, kasační námitky proto neshledal důvodnými a postup krajského soudu při doručování výzvy k zaplacení soudního poplatku posoudil správným.

Důvodnost kasační stížnosti Nejvyšší správní soud shledal ohledně druhé otázky, a to včasnosti zaplacení soudního poplatku.

Právo na přístup k soudu chráněné čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod zaujímá v každé demokratické společnosti natolik významné místo, že nepřichází v úvahu ani jeho zužující výklad ani formální interpretační přístupy. Proto také nelze než platbu soudního poplatku učiněnou u soudu poslední den lhůty považovat za platbu učiněnou řádně a včas.

V daném případě rozhodnutí o zastavení řízení nabylo právní moci dne 7. 2. 2006, téhož dne byl soudní poplatek prokazatelně zaplacen na podatelně soudu vylepením kolkových známek. Byl tak splněn zákonný předpoklad pro to, aby Krajský soud v Hradci Králové usnesení o zastavení řízení zrušil (§9 odst. 7 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích). Vzhledem k tomu, že tak neučinil, nezbylo Nejvyššímu správnímu soudu, než z důvodů procesní ekonomie předmětné usnesení zrušit v tomto řízení.

V rozhodnutí o věci samé rozhodne krajský soud i o nákladech řízení o kasační stížnosti.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. března 2007

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu